

finis semissis; *dona de poc*: muliercula», OPou (*Th. Pu.*, 244, però *per-a-poc* devia ser calc val. del castellà).

La llengua ha vacil·lat entre *poc a poc* 'lentament' i *a poc a poc*: Fabra preconitzava aquest, que segurament és la forma que prepondera en la nostra llengua (a tort *AlcM*, § 7c, amb l'acostumada pruija de contradir Fabra, dóna a entendre que ja no s'usa, quan justament és la que domina en l'ús viu del cat. central, i la que hi he sentit més, des de c. 1910), si bé potser no podem excloure del tot l'altra, que també apareix de vegades en textos medievals. «*A poc a poc*, / mirant ça i lla, / sota una tapa, / --- / la gusarapa», Carner, 1926 (*LleuresC*, 407-8).

Amb aquesta van el castellà *poco a poco* i el francès *peu à peu*; amb aquella va l'italià *a poco a poco*, que és ja la forma dantesca: «ed ecco a poco a poco un fummo farsi / verso di noi, come la notte scuro», *Purgatorio* xv, 142; en llengua d'oc trobem en els trobadors totes dues variants. Amb *a* apareix ja entorn de l'a. 1300: «Sent Cristau se levà l'emfant sobre son còs; e ab lo baston el entrà en l'ayga; e, a poc a poc, l'aygua del fum crexia, e l'emfant era axí pesant com a plom», *VidesR*, 147r2, traduint «paulatim intumescibat» (432.15).

«Sien dades 100 lliures en obres pus necessàries al monestir, enaixí con s'i metran, a poc a poc», doc. ross. de 1308 (*RLR* VIII, 64). Tots dos en el val. AntCanals: «Tant nos devem liurar a la fortuna, per tal que ab la sua força nos fortifiquem contra ella, car *poch a poch* nos farà pars e iguals a si mateixa» i alhora «no ha cosa, al món, miserable, la qual consuetut o costuma ha convertida en natura: a *poch a poch* ve en delit ço que comença per necessitat» (*Provid.*, *NCL.*, 110). Però *a poc a poc* en JnEsteve («anant a poc a poc, tot pensós», *LiEleg.*) i en el *Tirant* de Galba: «Mira què diu lo propheta Isahies, que en la terra de Barberia la fortuna és placent e favorable ---: saviesa és lunyar-se de ses faldes a poc a poc de la dita fortuna, e no confiar massa ---» (Ag. iv, 75). De BMetge només tinc notícia de l'altra: «*poc a poc* se comença escampar mala fama de Valter» (*V. e Griselda*, *NCL.*, 33.20), i tampoc en el *Curial*: «ajudat dels seus, *poc a poc* fonc amenat a la ciutat», *NCL.* III, 93.1f., però el que és típic d'aquesta novella és *son poc a poc* («los turcs --- tements les forces de Curial --- *son poc a poc* començaven desamparar aquella frontera», *NCL.* III, 200; i algun altre de citat per Rubió i Lluch en la seva ed., p. 529).

El català ha vacil·lat sempre entre les expressions rivals *una mica*, *un xic* i *un poc*: aquella la més popular (i alhora pertanyent a tots els nivells de llengua) en el cat. central; la segona popular més o menys a tot el Princ. i més que enlloc al Sud del Llobregat; la darrera és només literària en el Princ., popular a les altres regions, i sens dubte la de tot més elevat en tot el territori lingüístic; si bé totes tres són bones i dignes de ser usades pertot, amb profit per a la varietat estilística. *Un poc* ja es troba en el S. XIV (*Cròn.* del Cerimoniós), i preferit en el Princ. mateix per escriptors de llenguatge conservador: «fent gana per dinar, qual ha estat después d' --- sentir-se *un poc* de fred, i lo

vent, que passava per alguna esclatxa del portal del menjador, ja a hom li refredava *un poc* les costelles», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, p. 182); «no sabia sostraurer'm del tot a la influència d'aquella amistat maleïda --- una nova virada de les meves afeccions tingué més força per a desviar-me'n *un poc*; n'estava fart, de la vida de saltamarges ---», MrnVayreda (*Puny.*, I, II, 67 (59)).

És típica de tot el territori de les diòcesis de Girona i Elna l'expressió emfàtica *poc que*, com a manera eufèmica de negar, amb el valor barceloní de 'no --- pas' (negació contradictòria d'una cosa que s'ha insinuat). Usadíssima en el parlar familiar de Girona i tot el Gironès, els dos Empordans, el Rosselló i la Selva fins a Blanes inclusivament, i també la sento molt a la gent de Malgrat (*poc que ho sé*, *poc que m'agrada*, *poc que hi vaig*), poc a Pineda i no gens ja a StPolM.: coincideix, doncs, amb els límits diocesans; en canvi ja no a Osona, Ripollès, Cerdanya etc., i ben cert rebutjada com a cosa forana i apagada per tot barceloní. La pronúncia és simplement *pøkə* (amb simplificació de la *kə* doble, que no pot fer gens estrany); alguns creuen que la *-ə* és una espècie de superfetació parasitària, i per això Ruyra posa frases com *poc ho sé* en boca dels seus personatges blanencs, i Massó Torrents en els seus conflatins; però és a tort: car no s'ha dit mai *pøkə m'agrada* sinó *pøkəməgráda*. El rossellonès Saisset ho analitzava millor: «això el va corregir sul cop, i desenhà / *poc que* mai dels seus ulls en ningú va parlar», *Catal. d. R.*; cf. *AlcM*, § 6 (però no ho he sentit mai en el Berguedà, i infla falsament l'ús artificial del *poc* sense *que*; en JM. de Sagarra és pura afectació, amb fums de llicència poètica).

DERIV.: *Poquedat* [fi S. xv, *Viudes i donz.*]; *poque(s)a* [Jaume I, Llull]. *Poquet*. *Poquico* no és pròpiament «castellanisme» (*AlcM*), si de cas aragonesisme, però en realitat és simplement ús caricaturesc d'una frase presentada, en forma taxativa, si bé una mica implícita, com a estrangera a la llengua.

Apocat [«ap., escàs o cuquí: nimis parvus, restrictus, tenax pecunia», *DTo.* 1647; «qui és de poc esperit», Belv.]; *apocar-se*, *apocament* [Belv.]. *Apoquir-se* «esdevenir escassos» mall. (Segadors de Lluçmajor, *BDLC* XIV, 204); *apoquit* («*apoquitu*: abatido», Sz. Cuesta, Benasc, 1965); *apoquida*; *apoquidor*; *apoquiment*; *apoqueir*. *Despocat*, *-ada*. *Empoquir*. *Entre poc*. *Re poc*. *Pocotet*; *pocorrotet*.

CULTISMES: *Paulatí*.

Paulatí, en realitat és un calc del castellà, poc recomanable, que aquesta llengua extragué de l'adv. llatí *paulatim* 'a poc a poc' (mal pronunciat *paulatín*, segons l'hàbit fonètic castellà), derivat de *paulus* 'escàs, poc', paraula llatina de la mateixa arrel que *paucus*. Alguns troben que expressa un matís interessant, no ben igual al de *progressiu*, *-ivament* (= *paulatinament*) o *a poc a poc*, i basant-se en la paronímia llatina, troben que se li hauria de llevar l'entredit (Fontserè l'usava *CiFiNat.*, p. 165, i l'incloua en el seu lèxic, definint «que procedeix poc a poc»); reconec que vacillo jo mateix a condemnar-lo com a intolerable.